

KÜRESELLEŞME

-
1. Korporatizm
 2. Kapitalizm ve Küreselleşme
 3. Dünyanın Sahipleri
 4. Küresel Korporatokrasi
-

Serdar Kaya

www.derinsular.com

© Aralık 2007

1. KORPORATİZM

Korporatizm kavramı, politikaların büyük şirketlerin yoğun tesir ve baskısı altında belirlendiği yönetimleri ifade eden 'korporatokrasi' ile karıştırılsa da, aslında çok daha farklı bir anlam ifade ediyor. Korporatizm, halkın farklı kesimlerinin, temsilcileri aracılığıyla karar alma sürecine katılmaları esasına dayanıyor. Korporatist yapılarda, farklı kesimler (işçiler, imalatçılar, çiftçiler, bankalar, ...) adına sözcülük yapan temsilciler, devletle aynı masaya oturarak uygulanacak politikaları belirliyorlar. Neyin ne kadar üretileceği, işçilere ne kadar ücret ödeneceği, sosyal güvenlik gibi konular hep birlikte karara bağlanıyor.

Korporatizm konusunda iki farklı uygulama söz konusu: 'Devlet korporatizmi' ve 'Sosyal korporatizm'.

Devlet Korporatizmi, herkesin aynı masaya oturmasına ve karar alma sürecine katılıyor olmasına rağmen, son sözü devletin söylediği, 'eşitler arasında birinci' olan devletin kararını diğer temsilcilerin veto hakkının olmadığı bir sistem.

Sosyal Korporatizm anlayışında ise, her temsilcinin veto hakkı söz konusu. Yani herkesi (ya da daha doğru bir ifadeyle, 'her temsilciyi') memnun eden bir noktada uzlaşmadıkça karar alınması mümkün değil.

Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi, devlet korporatizmi faşizme, sosyal korporatizm ise sosyalizme daha yakın. Devlet korporatizminin daha otoriter olduğu açık olsa da, her iki modelin de, yukarıdan-aşağıya örgütlenen bir yapı çerçevesinde 'neyin ne kadar üretileceği' ya da 'kime ne kadar ücret verileceği' gibi konulara kolektif çözümler sunuyor olması, sosyal,

politik ve ekonomik hayatın ister istemez belli bir kalıba sokulması sonucunu doğuruyor. Zira toplumun farklı kesimlerinin talep ve menfaatlerinin belli temsilciler aracılığıyla savunulabilmesi için, söz konusu toplumun ileri seviyede örgütlenmiş olması yeterli olmaz. Çünkü böyle bir örgütlenme teknik anlamda gerçekleştirilse bile, her grup içerisinde farklı seslerin kısılacak ve nihayetinde alınan karar doğrultusunda herkesin tek bir kalıba sokulacak olması kaçınılmazdır.

Dahası, böyle bir yapının, bireysel alanları da önemli ölçüde sınırlandıracağı muhakkak. Örneğin, Mussolini İtalyasında, devletin silah sanayiine yatırım yapılması ve çok sayıda tank üretilmesi yönünde bir karar alması, militarist bir hayat tarzının hakim olacağı ve kişisel tüketime yönelik ürünlerinin üretilmeyeceği anlamına da gelir. Bu noktada, devlet korporatizmiyle yönetilen Japonya, Nazi Almanyası ve İtalya'nın, II. Dünya Savaşı'nı başlatan ülkeler olduğunu da hatırlamak ve otoriteryen devlet korporatizminin ne gibi kollektivist algı ve politikaları sonuç verebileceğini de değerlendirmek gerekli.

Sosyal korporatizm için militarist algı konusunda benzeri şeyler söylemek pek mümkün değil. Zira, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Almanya, Japonya ve İskandinavya'da sosyal korporatizme dayalı bir ekonomik işleyiş benimsendi ve yüksek katma değerli ürünler üretip ihraç ederek zenginleşmeyi öngören bu model (yakın geçmişe kadar) başarılı da oldu. Problemler ise, bürokratlar yönetimindeki hantal yapının hızlı ve esnek karar alma noktasında yetersiz kalıp verimsizliğin artmasına neden olması sonucunda ortaya çıktı. Masaya oturan taraflar arasında konsensus oluşmadan karar alınamaması da verimsizlik adına bir başka neden. Yüksek sosyal güvenlik harcamaları, yüksek vergiler, işten çıkarmanın önüne yasal engeller konması gibi birbirleriyle ara ilgilere de sahip olan çok sayıdaki uygulama da, hantallığı artıran diğer nedenler arasında sayılabilir.

Korporatizm konusunda dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, korporatizmin belli politikalar öngören bir ideoloji olmadığı. Zira korporatizm, 'hangi politikaların belirleneceği' ile değil, 'politikaların nasıl belirleneceği' ile ilgili bir kavram. Bir başka deyişle, korporatizm, karar alma durumunda olan kişilerin aynı masaya oturmalarından ibaret. Ancak masaya oturduktan sonra hangi kararları alıp ne tür politikalar uygulayacakları tamamen katılımcı korporasyon temsilcilerinin insiyatifinde.

2. KAPİTALİZM VE KÜRESELLEŞME

Bir sistem, kendi içinde tutarlı bir yapıya sahip olsa dahi, o sistem içerisinde faaliyet gösteren kimi aktörlerin bu prensipleri kendi menfaatleri doğrultusunda esnetme ayrıcalığına sahip olmaları durumunda, prensipler ile uygulamalar arasındaki mesafe söz konusu bütünselliği tamamen ortadan kaldıracak ölçüde genişleyebilir. Bir başka deyişle, bir sistemin (özellikle güç sahipleri tarafından) suistimal edilmesinin önü alınmazsa, o sistemin baştan planlandığı şekilde işleyebilmesi mümkün olmaz.

Bugün dünyada küreselleşme ve kapitalizm konusunda böyle bir sorun yaşanıyor.

Kapitalizm, (en azından kağıt üzerinde) bireysel hakların üstün tutulmasından hareketle, sosyal, politik ve ekonomik alanlara devletin müdahalesinin ortadan kaldırılmasını öngören bir ideoloji. Böyle bir ideoloji çerçevesinde, devletlerin hür insanlar arasına sınırlar çizmesi, bu sınırlarda gümrük adı altında haraç alarak ticaretlerini regüle etmesi, birlikte çalışmak isteyen iki insanın önüne yasal engeller çıkararak insanları çizilen bu sınırlar içerisine hapsetmesi ve böylelikle

emeğin mobilitesini engellemesi gibi uygulamalara yer olmaması gerektiği açık.

Sözgelimi, iki farklı ülkede yaşayan iki özgür insan arasında gerçekleşen herhangi bir mübadeleden komisyon talep etmek, devlete sadece ordu ve polis gibi güvenlik eksenli konularda meşru varlık hakkı tanıyan kapitalist felsefeye göre kabul edilebilir bir durum değil. Ancak laissez-faire kapitalizmi ile bugün dünyaya hakim olan küresel ekonomik sistem arasında çok ciddi farklar var. Zira sınırların ortadan kalkmasından, serbest ticaretten söz eden ve bu uygulamalar sonucunda refah seviyesinin yükseleceğine dair inancı körükleyen Kuzey ülkeleri, menfaatlerinin öyle gerektirdiği kimi diğer alanlarda korumacı uygulamalardan vazgeçmeyerek kendi kendilerini tekzip ediyorlar.

Yüzlerce sayfadan ve binlerce şarttan oluşan serbest ticaret anlaşmaları, makroekonomik anlamda herhangi bir krize neden olmayacak durumlarda dahi ısrarla korunmaya devam eden tarım sektörü ve doğal kaynaklarıyla birlikte insanları da sömürülen üçüncü dünya ülkeleri, küresel ekonomik sistemin Kuzey ülkelerinin elinde oyuncağa dönen kapitalist niteliğinin aslında sadece bir yanılsama olduğu gerçeğini ortaya çıkarıyor.

Bugün, *petrolün, paranın, yatırımların, bombaların ve uygun görülen malların* neredeyse tamamen serbest dolaşımda olduğu, ancak bu çarkın bu şekilde dönebilmesi için *insanların* mevcut koşullara ve sınırlara hapsedildikleri, bir başka deyişle, sınırların kalkmayıp seçici-

geçirgenleştığı seçici-serbest bir global ekonomik sistem ile karşı karşıyayız.¹ Bu sorunlar elbette küreselleşmeyle birlikte başlamadı. Hatta küreselleşmenin bu dengesizlikleri azaltma adına bir potansiyel sunduğu da bir gerçek. Ancak küreselleşmenin varlık nedeninin bu problemleri çözmek olduğunu düşünmek ya da sorunun çözümü adına sadece 'daha çok küreselleşme' önermek de pek makul değil.

3. DÜNYANIN SAHİPLERİ

80'li yıllarda Margaret Thatcher ve Ronald Reagan iktidarları döneminde yeni bir ivme kazanan kapitalizm, komünizmin çökmesinin ve küreselleşmenin hızlanmasının ardından mutlak zaferini ilan etti. Yaşanan gelişmeler sonucunda dünya üzerindeki hakimiyeti çok daha kuşatıcı bir hal alan kapitalizm, kendi ekonomi felsefesiyle ciddi tezatlar içine girmiş olmasına rağmen, mevcut sistemin hem taraftarları, hem de karşıtları için bu yanını ihmal ederek cari uygulamaları kapitalist felsefe adına veri kabul ettiler. Ancak emperyalist yapısı giderek daha da belirginleşen *yeni dünya düzeni*, aslında pek çok açıdan hiç de yeni olmayan, bilindik roller üzerine bina ediliyordu.

Söz konusu hakim politikaların seçiminde ve sürdürülebilmesinde hangi güç odaklarının belirleyici olduğu sorusu, doğal olarak lobi faaliyetleri konusunu akla getiriyor. Lobi faaliyetleri konusunda da, 'elitist' ve 'çoğulcu' olmak üzere iki temel yaklaşım söz konusu.

Elitist yaklaşım, politikaların, çok büyük bir maddi güce, üst düzeyde bir eğitime, politik ve finansal anlamda ciddi seviyede bir uzmanlığa ve herkesin ulaşamadığı kritik bilgilere erişim gücüne sahip olan elit kesimin tercihleri doğrultusunda belirlenmekte olduğu varsayımına dayanıyor.

Çoğulcu yaklaşımın varsayımı ise, politikaların toplumun her kesiminin katılımıyla ortaya çıkan farklı lobilerin mücadeleleri ve karar alma sürecine doğrudan ya da dolaylı olarak katılımları sonucunda belirlenmekte olduğu şeklinde.

¹ *New Model Army*'nin Carnival adlı 2005 yılı albümündeki 'Another Imperial Day' adlı şarkısında, küreselleşmenin sunduğu sahte cennete ciddi eleştiriler yöneltiliyor ve küreselleşmenin sunduğu seçici özgürlükten ayrımcılığa, Kuzey-Güney ticaretinden, Batı-Doğu emperyalizmine dek pek çok çifte standarta dikkat çekiliyor.

Çoğulcu yaklaşım çeşitli konularda kamuoyunda önemli seviyede farkındalık oluşturmayı başarmış olan lobilerin birbirleriyle mücadelelerini ve nihayetinde üretilen politikalar üzerindeki tesirlerini makul bir şekilde dikkate alıyor olsa da, uluslararası ya da küresel boyuttaki ekonomik politikaların belirlenmesi söz konusu olduğunda elitist model çok daha fazla açıklayıcı güce sahip. Zira dünyada tamamen sivil çabalarla taban bularak (grassroots) güçlenmiş olan ve aşağıdan-yukarıya örgütlenen çok sayıda büyük lobi bulursa da, bu lobilerin ilgi ve faaliyet alanları genellikle ulusal boyutla sınırlı kalıyor. Uluslararası politikalar konusunda belirleyici olmak isteyen çevreler ise, yasama organı üyelerine yönelik lobi faaliyetinde bulunma konusunda gerek erişim ağı (networking), gerek bilgi, gerekse finansman açısından çok daha avantajlı bir durumdadır. Dahası, uluslararası boyuttaki kritik kararlar, (sonuçlarına farkında olmadan katlanacak olsalar da) kitlelerin, gerek sahip oldukları ezik hayat felsefesi, gerek söz konusu felsefe ve yetersiz bilgi ile şekillenen gündemleri, gerekse bu ikisinden doğan yüzeysellikleri nedeniyle çoğu zaman ilgisini dahi çekmiyor. Bütün bunlardan ötürü de, oy kullanmak (ya da daha ileri seviyede bir katılımcılık sergileyerek lobi faaliyetlerinde bulunmak) suretiyle düşüncelerinin temsil edilmesini sağladığını zanneden 'demokratik' çoğunluk, hiyerarşik üçgenin en tepesinde yer alan elitlerin gündeminden haberdar dahi olmuyor.

Dünya'nın Sahipleri

Dünyanın işleyişine yön veren ve oyunun kurallarını belirleyen insanların *dünyanın sahipleri* oldukları varsayılacak olursa, hayatlarını bu kurallar doğrultusunda ve bu kuralların oluşturduğu fanusun içerisinde sürdürmek durumunda olan yığınların söz konusu kurulu sistem içerisindeki rollerinin nitelik itibarıyla edilgen mahiyette olduğu söylenebilir. Bu durumun küçük ölçekteki basit bir örneğini, ABD'de esaret döneminde yaşanmış olan olaylardan uyarlanan 'The Roots' adlı dizi filmin bir sahnesinde görmek mümkün:

Güneyliler iç savaşı kaybetmiş ve anayasaya eklenen bir madde ile esaret suç haline getirilmiştir. Ancak geçimleri ve zenginlikleri arazilerinin işlenmesine bağlı olan çok sayıda güneyli beyaz, esirlerini serbest bırakmak istememektedir. Bu duruma kanuni bir kılıf uydurmak isteyen beyaz efendiler, eski esirlerine bir borç dökümü çıkartırlar ve söz konusu borcu kapatmadan gidemeyeceklerini söylerler. Siyahlar borçlarını arazilerde çalışarak ödeyeceklerdir. Ancak artık esir olmadıkları için barınma, yiyecek ve diğer ihtiyaçlarını eski efendileri karşılamak zorunda değildir. Bu nedenle de eski efendileri bir yandan çalışmalarını karşılığında (sözde) kazandıkları miktarı borçlarından düşerken, diğer yandan maliyetlerini hesaba ekleyecekler, ancak bunu yaparken gelir ve gider dengesini borcun hiçbir zaman sıfırlanamayacağı şekilde ayarlayacaklar, sonuç olarak da siyahlar ile lebet karın tokluğuna arazilerde çalışmaya mahkum olacaklardır. Anayasayla teminat altına alınmış olan özgürlükler, bu şartlar altında elbette siyahlara ekonomik anlamda pek bir şey sunmayacaktır. Zira önceden 'esir' olarak çalışan ve temel ihtiyaçları efendileri tarafından karşılanan insanlar, artık 'işçi' olarak aynı şartlarda çalışmaktadırlar. Kazandıkları para ancak temel ihtiyaçlarına yetebildiği için de, fakirlikten kurtulmaları bir yana, özgür olmaları dahi mümkün olmayacaktır.

Sosyalistlerin (çoğu zaman haklı olarak) maaş esareti olarak nitelendirdikleri bu durumun, günümüzde hiç yaşanmadığını, ya da daha doğrudan bir ifadeyle, günümüzde hakim kesimin

piyasa koşullarını sun'i bir şekilde oluşturma adına hiçbir şey yapmadığını söylemek epey zor.²

Yukarıdaki yaşanmış hikaye, konunun sosyal, kültürel ve politik yönleriyle birlikte ele alınırsa, bu durumun karşılık geldiği uluslararası boyuttaki örneklerin çok daha kuşatıcı bir şekilde değerlendirilebilmesi mümkün olabilir. Bu aşamada dikkate alınması gereken bir diğer nokta ise, politika ve ekonomi kavramlarının tekil olarak ele alındıklarında bir seviyeden sonra son derece yetersiz kalıyor olduklarını fark etmek ve güç ve kaynak paylaşımını merkeze alan konulara odaklanan uluslararası politik ekonomi paradigmalarını incelemek olabilir. Zira, bu yapılmadığı takdirde, gerek politikanın, gerekse ekonominin sadece kendi içlerinde belli dinamiklere sahip olan ve ara-ilişkileri bulunmayan sistemler olarak algılanması ve dolayısıyla yöneten-yönetilen ilişkisinde belirleyiciliği olan kimi önemli konuların göz ardı edilmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu noktaya odaklanan söylemler çoğu kez (sanki çok tuhaf bir şeymişçesine) 'ideolojik' olmakla yaftalanarak marjinalize edilmeye çalışılsa da, gerek *teori*, gerekse *uygulama* bazında *ilk* odaklanması gereken nokta bu ilişki olmalı.

Küreselleşme-Korporatokrasi İlişkisi

Globalleşmeyle birlikte uluslararası şirketlerin ulusal ve küresel boyutta politik karar alma süreçleri üzerindeki yoğun etkilerine işaretten yanlış şekilde (korporatokrasi anlamında) kullanılan korporatizm kavramı, küreselleşmeyi gerekçeleme adına öne sürülen kapitalist ilkelerin tek taraflı olarak uygulanıyor olmaları nedeniyle mevcut yapıyı en doğru şekilde tanımlayan ifade haline geldi. Şöyle ki, korporatizmin (tanımı gereği) 'hangi politikaların belirlendiği' ile değil, 'politikaların nasıl belirlendiği' konusuyla ilgilendiği hatırlanacak olursa, küresel politikaların belirlenmiş şeklinin korporatist modele olan benzerliğinden hareketle 'zorlama' bir çıkarsamada bulunmak ve küresel oyunun şartlarının aynı masaya oturan dünyanın sahipleri tarafından belirlendiğini söylemek mümkün. Bu çıkarsama, uluslararası politikaları belirleyenlerin 'serbest bir piyasada eşit koşullar altında rekabet eden birey ve şirketler' değil, 'dünyanın sahipleri' olduğu varsayımına dayanıyor. Bu varsayım da, emperyalizm-küreselleşme ilişkisinin incelenmesini zorunlu kılıyor.

1890'lı yıllarda ABD, Britanya ve Hollanda menşe'li (7 Kardeşler olarak adlandırılan) 7 petrol şirketinin, dünyadaki *bütün* petrollere hükmediyor olması, bu duruma iyi bir örnek olarak sunulabilir. O dönemde meşruiyet de ciddi bir sorun olarak görülmediğinden, hiç kimse son derece açık olan emperyalist kaygıları gizleme ya da gerekçeleme ihtiyacı duymuyordu. 7 Kardeşler'in hakimiyeti, 1970'lere kadar sürdü. Bugünün dünyası 1890'lardan çok farklı. Ancak bu durum, dünyanın artık *sahipsiz* olduğu anlamına gelmiyor.

4. KÜRESEL KORPORATOKRASİ

Küresel boyutta bir korporatokrasi oluşturmayı başaran şirketlerin ortaya çıkardıkları yapının ayırt edici özelliği, tipik elitist refleksi küresel çapta uygulamaktan ibaret. Normal şartlar altında memnuniyetle karşılanabilecek olan küreselleşmeye şüpheyile yaklaşıyor olmasının

² Günümüz sosyalistlerinin dünya ekonomisinin işleyişi hakkındaki tespitlerinin önemli bir kısmının son derece yerinde ve makul olduğu söylenebilir. Immanuel Wallerstein'in 'Dünya Sistemleri Teorisi' çerçevesinde kavramlaştırdığı merkez ve çevre ülkeler sınıflandırması bu durumun en iyi örneklerinden biri olabilir. (Ancak tespitlerde doğruluk payının bulunması, sunulan reçetenin de aynı derecede makul olmasını gerektirmiyor.)

nedeni de zaten bu.

Ancak bu durum, gerçekten serbest olan piyasa koşullarının hakim olduğu bir sistem içerisinde gelir dağılımının eşit olacağı anlamına gelmiyor elbette. Sözgelimi, sadece tarıma dayalı üretim yapan kimi ülkelerin zenginleşmesinin diğer ülkelere oranla çok (ama çok) daha uzun bir zaman alacak olması elbette doğal. Ancak bir ülkenin zenginleşmesinin zor olması başka şeydir, gerek anlamsız kanuni engellerle, gerekse doğrudan kandırılarak kasten fakir bırakılması başka.

Son yıllarda daha sık gündeme gelen dünya kahve ticareti ile ilgili oyunlar, spesifik olarak da Etiyopya'da hükümetin ülkenin dünyaca ünlü kimi yöresel kahvelerinin isim haklarını tescil ettirmek istediğinde Starbucks'ın bunu engellemesi, bu duruma iyi bir örnek olabilir. Tipik bir Starbucks müşterisinin bir bardak kahve için (yaklaşık) 3 dolar öderken, Starbucks'ın, bu kahveyi satın aldığı Etiyopyalı çiftçiye sadece 3 sent ödeme yaptığını ve bu durumun değişmemesi için gayriahlaki girişimlerde bulunduğunu nazara veren çeşitli gruplar, milyonlarca insanın kahve çiftçiliği ile geçindiği son derece fakir bir ülke olan Etiyopya'nın kendi ürünlerinin isim hakkını tescil etmesinin engellenmesini protesto etmişlerdi.

Bu tür bürokratik oyunlar elbette sadece kahve ticareti için geçerli değil. Dahası, oynanan oyunlar her zaman bu kadar 'masum' da değil. Gerek silah satmak, gerek fakir bırakmak, gerekse kontrol altına almak amacıyla dünyanın çeşitli bölgelerinde istikrarsızlığı körükleyen kimi tehlikeli oyunlar bu çerçevede değerlendirilebilir. Ancak kapitalist ve elitist uygulamalar karşılaştırıldığında dikkat çeken nokta, elitizmin çok daha ayrımcı ve düzenleyici olması. Zira kapitalizm, altın standardı gibi objektif değerleri üstün tutup devletlerin fiktif uygulamalarına karşı çıkarken, elitizm (eğer menfaatler öyle icap ettiriyorsa) kağıt para kullanımında herhangi

bir mahzur görmüyor. Kapitalizm, tarım da dahil olmak üzere hiçbir sektörü sübvansız etmeyip ve ithalatın önüne herhangi bir engel koymazken, elitizm (dahilde *alım gücünün* ve *refahın* azalmasını istemediğinden ötürü) 'seçici-korumacı' olmayı tercih ediyor. Kapitalizm; sosyal güvenlik, işsizlik, asgari ücret gibi konularda şu ya da bu yönde politika belirlemeyip herşeyi piyasaya bırakırken, elitizm dengeyi kendisi oluşturmak istiyor ve herhangi bir sosyal patlamanın kurulu düzeni bozacağı düşüncesiyle, sosyal güvenlik ve asgari ücret gibi konularda en azından minimum seviyede önlem almayı doğru buluyor.

Bu çerçevede, işsizlik konusundaki denge bilhassa önemli. Zira işsizliğin artması sadece sosyal patlama potansiyelinin artması değil, 'maaş esirlerinin' geçici olarak azat edilmesi anlamına da geliyor - ki bu da, teknik anlamda bir tür 'atıl kapasite' sorunu yaşanması demek. İşsizliğin %4 gibi tehlikeli düzeylerin altına inmeye başlaması durumunda ise, (artacak emek maliyetleri nedeniyle) yığınların 'maaş esiri' olmaktan çıkarak yüksek maliyetli bir yük haline gelebilmeleri söz konusu. Bu nedenle elitizmin, işsizlik oranının mümkün olduğunca belli bir aralıkta seyretmesini tercih etmesi doğal.

Emek piyasasını dengeleme konusunun önemli olması, göçmenlik (yeni köle ithali) söz konusu olduğunda da elitizmi korumacı bir tavrı benimsemek zorunda bırakıyor. Sürekli değiştirilebilen göçmenlik kotalarının cari ücret hadlerini istenen noktaya getirebilme adına çok iyi bir araç olacağı da muhakkak. Dahildeki *alım gücü* ve *refahın* yüksek göçle tehlikeye atılmasının istenmediği durumlarda yatırımı yurt dışına götürmek de her zaman bir opsiyon durumda. Ancak kapitalizmin bu konuya bakışı da son derece farklı. Zira, 'birlikte çalışmak' ya da 'işçi-işveren ilişkisine girmek' isteyen iki hür insana sırf başka ülkelerde yaşıyorlar diye engel olmak kapitalist prensiplerle açıklanamaz.³

Bütün bu örneklerden anlaşılabilceği gibi, elitizmin üstlendiği *düzenleyici* roller arasında çoğunluk adına olumlu görünenlerin hepsinin asıl amacı, efendilerin iktidarının bekası adına kölelerin de baki olmasının gerekmesidir. Ancak çoğunluk adına olumsuz tesiri olan uygulamaların, sistem adına da işlevleri aynı yönde olacaktır. Zira piyasa şayet 'istenen' bir dengeye gelmişse, sistemin sağlıklı işleyişi adına 'işsiz bir piyon' da 'en az iş sahibi bir piyon' kadar fonksiyoneldir.

Bu noktada, realpolitik gereği kapitalizmin hiçbir zaman prensiplerine sadık kalamayacağı ve zamanla elitizme varılmasının kaçınılmaz olduğu, ya da elitlerin her zaman herşeyi kontrol altında tutmalarının mümkün olmayacağı yönünde farklı argümanlar da ileri sürülebilir - ki bu tür argümanların her biri, incelenmeyi hak eden muteber yaklaşımlar içerir. Ancak şu aşamada, ayrıca ele alınması gereken bu soruların her zaman grinin farklı tonlarında cereyan eden uygulamalardan hareket ettiği, buna karşılık siyah ve beyaz olarak tanımlanmak durumunda olan prensiplerin uygulamadaki aksaklıklarla yargılanamayacağı, yapılması gerekenin işlevsellik adına çözüm arayışında bulunmak olduğu söylenebilir.

Yurt içinde, kendi prensiplerine bağlı olup hiçbir aktöre imtiyaz tanımayan bir serbest piyasa ekonomisinin var olabilmesinin yolu, bu konudaki bilgi, duyarlılık, hassasiyet ve hepsinden önemlisi şeffaflığın azami düzeyde olmasından ve serbest piyasa değerlerinin iyice özümsemiş olmasından geçiyor. Günümüzün gelişmiş ülkeleri korporatokrasiye karşı önlem alma adına seçim kampanyası finansmanı gibi konulara haddinden fazla kafa yoruyor ve asıl odaklanılması

³ Burada kast edilen vatandaşlık hakkı değil, çalışma izni.

gereken noktaları ciddi bir şekilde ıskalıyorlar.

Uluslararası alanda sömürünün sona ermesi ise, günümüz şartları altında ancak uluslararası kuruluşlar kanalıyla mümkün olabilir. Ancak yine günümüz şartları gereği bu opsiyonun işlevsel olması pek mümkün değil. Bu nedenle de küreselleşme, öyle görünüyor ki, dünya nüfusunun önemli bir kısmına en azından bir süre daha acı getirmeye devam edecek.□

